

ENERJİ TƏHLÜKƏSİZLİYİNİN TƏMİN EDİLMƏSİ SFERASINDA ƏMƏKDAŞLIĞIN BEYNƏLXALQ HÜQUQİ ƏSASLARI

Razim İsayev*

Xülasə

Beynəlxalq enerji təhlükəsizliyinin təmin edilməsinə müxtəlif aspektlərdən yanaşmaq olar. Beynəlxalq enerji təhlükəsizliyi institutunun təhlili əsasında dövlətlərin enerji təhlükəsizliyi sahəsində əməkdaşlıq prinsipi xüsusilə vurğulanmalıdır. Adıçəkilən prinsipin hüquqi məzmunu, dövlətlərin enerji sektorundakı fəaliyyətlərini beynəlxalq təhlükəsizliyin təmin edilməsi maraqları baxımından milli, regional və beynəlxalq səviyyədə xarici və daxili təhdidləri aradan qaldırmaq, minimuma endirmək və ya dərhal aradan qaldırmaq üçün həyata keçirmək məcburiyyəti olaraq təyin edilə bilər. Bu prinsipə uyğun olaraq, dövlətlərin enerji sahəsində hər hansı bir fəaliyyəti enerji təhlükəsizliyi baxımından qiymətləndirilməlidir. Ayrıca, beynəlxalq enerji təhlükəsizliyinin təmin edilməsi, planetin resurs potensialının və əlverişli ekoloji şəraitinin qorunmasında vacib bir məqsəd kimi qəbul edilə bilər. Beləcə, beynəlxalq enerji hüququ sahəsinin inkişafını qeyd edə bilərik. Bu proses yeni bir hüquq sahəsinin konseptual aparatının inkişafını tələb edir.

Açar sözlər: enerji təhlükəsizliyi, beynəlxalq əməkdaşlıq, OPEC, İƏİT, Beynəlxalq Enerji Agentliyi, Avropa Enerji Xartiyası.

Enerji təhlükəsizliyi sahəsində əməkdaşlığın beynəlxalq hüquqi tənzimlənməsinin təkamülünü izləsək, onun inkişafının üç əsas mərhələsini ayırd edə bilərik. Birinci mərhələ İngiltərə, Fransa, Hollandiya və Portuqaliyanın mütləklərindən əsas xammalın metropoliyaya axması ilə xarakterizə olunur. Xammal mübadiləsi ticarət əlaqələrinə əsaslanırdı. Müxtəlif ölkələr arasında ticarət əlaqələri qədim dövrlərdən inkişaf etmişdir. Dövlətlər, ilk növbədə, geniş əlaqələrin maraqlarına ən çox təsir edən ticarət əlaqələrini tənzimləməyə çalışdılar [5, s.9].

Məsələ burasındadır ki, kömür və ya odun ticarəti və dəyirman inşaatının həmişə mövcud olmasına baxmayaraq, enerji ticarəti məsələləri uzun müddət beynəlxalq hüquqi tənzimləmə xaricində qalmışdır. İstehsal dövründə bu ehtiyatların mövcudluğu dövlətlərarası səviyyədə bu tənzimləməni lazımsız hala gətirdi.

"Dinc məqsədlər"lə enerji qurğularında beynəlxalq ticarətin hüquqi tənzimlənməsinə nümunə Hollandiya Krallığının külək qurğularının ixracının qadağan edilməsi haqqında 1752-ci il tarixli Qanunu (qeyd edilə bilər. Həmin Qanuna əsasən heç kimin xaricilərə Hollandiya külək dəyirmanlarının hissələrini almaq, tikmək və ya nəql etmək, habelə onları qurmaq üçün hazırlanmış ixrac vasitələri almaqda kömək etmək hüququ yox idi [10].

Müstəmləkə sisteminin dağılması ilə müstəqil təbii sərvətlərin üzərində "dövlətin suverenliyi" ideyası inkişaf etməyə başladı.

---

* h.ü.f.d., Bakı Dövlət Universitetinin İnsan hüquqları və informasiya hüququ UNESCO kafedrası

İkinci mərhələ birinci və ikinci dünya müharibələri hadisələri və XX əsrin global iqtisadi böhranları ilə bağlıdır. Nəticədə yanacaq və enerji ehtiyatları ilə zəngin ərazilərə nəzarət güclənmişdi. Bu dövrdə dövlətlər iqtisadi sahədə məhdudlaşdırıcı tariflər tətbiqinə keçdilər.

İkinci Dünya Müharibəsindən sonrakı dövrdə enerji sahəsində əməkdaşlığın tənzimlənməsi qarşılıqlı İqtisadi Yardım Şurasının (QİYŞ) fəaliyyəti və vahid enerji sisteminin yaradılması ilə əlaqələndirilə bilər. Tədqiqatçılar XX əsrin 60-cı illərində QYİŞ üzvü olan sosialist ölkələr və inkişaf etmiş Qərb ölkələri arasında əməkdaşlığın qurulmasını böyük enerji layihələrinin reallaşdırılması, enerji obyektlərinin inşası, üçüncü ölkələrin yanacaq-enerji kompleksinə qoyulan investisiyalar, müştərək satış təşkilatlarının yaradılması və Avropada enerji sistemlərinin birləşdirilməsi (yüksək gərginlikli elektrik xətlərinin çəkilməsi, "Şərq-Qərb", boru kəməri sistemi və s.) ilə əlaqələndirirlər.

QYİŞ sosialist ölkələrin ümumi iqtisadi təşkilatı idi, 1949-cu ilin yanvar ayında yaradılmışdı və "sosialist birliyinin" dağılması ilə əlaqədar 1991-ci ilin iyununda fəaliyyətini dayandırdı. Demək olar ki, ən səmərəli təbii sərvətlərə sərbəst giriş QYİŞ üzv-ölkələrin inteqrasiyasının inkişafında və dünya sosialist sisteminin formalaşmasında əsas amillərdən birinə çevrilmişdir. Enerji qaynaqlarının ixracı və müxtəlif sektorlarda onlarla ən böyük obyektin inşası ilə SSRİ-nin yanacaq və enerji sektoru təkcə sosialist ölkələrinin siyasətinə yox, bütövlükdə dünya enerji vəziyyətinə də təsir edirdi.

Üçüncü mərhələ. XX əsrin ikinci yarısında dünya iqtisadiyyatının inkişafı enerji ehtiyatları ilə beynəlxalq ticarətin artmasına səbəb oldu. XX əsrin 70-ci illərindən bəri inkişaf etmiş ölkələr enerji ehtiyaclarını əhəmiyyətli dərəcədə artırdılar. Bu, daha çox miqdarda enerji ehtiyatlarının iqtisadi dövriyyəyə cəlb edilməsi və bu ehtiyatlarla ticarət bazarlarının formalaşması ilə müşayiət olundu. Bu tendensiyalar dövlətlərin bu enerji bazarlarında qarşılıqlı fəaliyyətinin hüquqi tənzimlənməsinə ehtiyacı müəyyənləşdirdi.

XX əsrin ikinci yarısında regional iqtisadi birliklərin sayı tədricən artmağa başladı və dövlətlər arasında beynəlxalq iqtisadi münasibətlərin ikitərəfli tənzimlənməsi genişləndi. Bu tənzimləmədə enerji komponenti də özünü göstərirdi. Bununla yanaşı, mütəxəssislərin qeyd etdiyi kimi, əksər regional iqtisadi birliklərin çatışmazlığı iştirakçı dövlətlər arasında enerji sahəsində əməkdaşlıq barədə xüsusi razılaşmaların olmaması ilə bağlı idi.

Həmin ərəfədə xüsusilə kəskin enerji problemləri (yəni milli enerji sistemlərinin davamlı təmin olunması problemləri) inkişaf etmiş Qərbi Avropa ölkələrində özünü büruzə verdi. Enerji təminatı Qərb ölkələrinin bu xüsusi sahədəki söylərinin birləşdirilməsinə səbəb oldu. Enerji istehlak edən dövlətlərin qanuni siyasətinin konsolidasiyasına reaksiya digər dövlətlər tərəfindən enerji tənzimlənməsi sahəsində söylərin birləşdirilməsi və əlaqələndirilməsi idi. Qlobal enerji siyasətinin formalaşması mərkəzləri, ilk növbədə 1960-cı ildə yaradılan Neft İxrac edən Ölkələr Təşkilatı (OPEC) və 1974-cü ildə yaradılan Beynəlxalq Enerji Agentliyi (IEA) idi [1, s.35].

IEA-nın yaradılması Marshall Planının - müharibədən sonrakı Avropada ABŞ-a iqtisadi və siyasi yardım planının həyata keçirilməsi zamanı formalaşan Avropa beynəlxalq enerji qurumlarının fəaliyyətinin nəticəsi idi. Bəzi təşkilatlar daha əvvəl yaradılmışdı (məsələn, Londonda Avropa Kömür Sənaye Təşkilatı, 1944). Marşal Planını həyata keçirmək üçün Avropa İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatı yaradıldı. Avropanın müharibədən sonrakı yenidən qurulması planı, Avropanın aparıcı ölkələrinin, həmçinin ABŞ və Kanadanın iqtisadi inteqrasiyası reallaşdıqca, qlobal enerji bazarına təsir göstərən yeni beynəlxalq iqtisadi inteqrasiya qurumları meydana çıxdı: Avropa İqtisadi Birliyi (EEC), Avropa Kömür və Polad Birliyi (EUSC), Avropa Atom Enerjisi Birliyi (Euratom), Avropa Azad Ticarət Birliyi (EFTA) və s. [7, s.7]

1960-cı ildə təsis edilən İqtisadi Əməkdaşlıq və İnkişaf Təşkilatı (İƏİT) çərçivəsində yaradılan enerji ilə əlaqəli 20-dən çox qurum mövcuddur, o cümlədən Enerji Siyasəti Komitəsi, Ətraf Mühit Komitəsi, Nüvə Enerjisi üzrə Rəhbər Komitə və s.

1973-1975-ci illərin neft böhranı dövründə yaradılan Beynəlxalq Enerji Agentliyi (IEA), 1974-cü ildən bu sistemdə muxtar bir mövqedədir. Onun vəzifəsi ölkələrə enerjiyə qənaət etmək və neft əvəzedicilərini inkişaf etdirməkdir. Bundan əlavə, onun üzvləri neft tədarükündə fasilələr olduqda öz neft ehtiyatlarının qarşılıqlı bölüşdürülməsi barədə qərar qəbul etmişlər.

İqtisadi problemlərin müzakirə edilməsi və beynəlxalq hüququn qloballaşma proseslərinin təsirinə məruz qaldığı XXI əsrdə dünya inkişaf tendensiylərinə cavab verən bazar iqtisadiyyatı olan sənayeləşmiş ölkələrin maraqlarına cavab verən İƏİT bir növ mərkəz nöqtəsi rolunu oynayır.

1990-cı illərin əvvəllərindən etibarən Qərbi Avropa ölkələri enerji problemlərinə və bu sahədə əməkdaşlığa ümumi yanaşmalar axtarmağa başladılar. Bu yanaşmalar Qərb kapitalının və keçmiş SSRİ-nin neft və qaz ehtiyatlarına çıxış texnologiyasının mübadiləsi prinsipinə əsaslanırdı.

Dövlətlər ilk dəfə ötən əsrin 70-ci illərinin ortalarında enerji təhlükəsizliyi problemi ilə üzləşsələr də, beynəlxalq birlik, XXI əsrin əvvəllərinə qədər, beynəlxalq enerji təhlükəsizliyini təmin etmək üçün ortaq yanaşmalar işləyə və kollektiv razılıqlar əldə edə bilmədi. Enerji ehtiyacının sürətli böyüməsi, karbohidrogen ehtiyatlarının əlçatmaz yataqlarının işlənməsi, boru kəmərlərinin çəkilməsi hazırda enerji təhlükəsizliyi sahəsində beynəlxalq əməkdaşlıq üçün möhkəm hüquqi bazanın yaradılmasını tələb edir.

Beynəlxalq ictimaiyyət, hətta inkişaf etmiş ölkələrdə - istehlakçı ölkələrdə və enerji istehsal edən ölkələrdə enerji münasibətlərinin hüquqi tənzimlənməsi problemlərinin əhəmiyyətli elmi tədqiqat və əsaslandırma aldığı, möhkəm hüquqi bazaya sahib olduğunu qəbul edir [3, s.20-30].

Bu meyillər enerji təhlükəsizliyinin beynəlxalq hüquqi tənzimlənməsi üçün zəmin yaradır. V.M.Şumilov qeyd etdiyi kimi, beynəlxalq hüquqi tənzimləmə prosesi beynəlxalq münasibətlər sisteminin təkmilləşdirilməsidir. Effektiv olmaq

üçün bu cür tənzimləmə sistemi özündə olan obyektiv qanunlara (enerji təhlükəsizliyinin hüquqi tənzimlənməsi ilə) uyğunlaşdırılmalıdır [4, s.264-265].

Beləliklə, beynəlxalq enerji təhlükəsizliyi normalarının yaradılmasında zaman amili xüsusilə həlledicidir.

Beləcə, enerji təhlükəsizliyinin beynəlxalq hüquqi tənzimlənməsinin inkişafının təkamülünün üçüncü mərhələsi çərçivəsində enerji təhlükəsizliyinin hüquqi tənzimlənməsinin vaxtında yerinə yetirilməsinə nümunə göstərə bilərik. 1960-cı illərin əvvəllərində BMT rəsmi olaraq təbii sərvət üzərində dövlətin suverenliyini və suveren hüquqlarını tanıdı. Bundan sonra qəbul edilmiş qətnaməyə əsasən, təbii sərvətlərə və resurslara suveren hüquqlar beynəlxalq hüquq normalarına uyğun olaraq həyata keçirildikdə təmin edildi [9, s.78-80]. Müəyyən dərəcədə, BMT-nin bu qətnaməsi enerji təhlükəsizliyi problemlərini həll etdi. Enerji tədarükünün enerji ehtiyatlarının idxalından artan asılılığının enerji təhlükəsizliyi səviyyəsinə mənfi təsirini enerji ticarətindən bütün maraqlı dövlətlərin maraqlarına əsaslanan enerji təchizatı sahəsində daha geniş əməkdaşlığa keçməklə qarşısını almaq olar. Enerji problemlərinin həllində əməkdaşlıq yolu ilə enerji təhlükəsizliyinin təmin edilməsi zəruridir.

Hal-hazırda, beynəlxalq hüquq sistemində enerji sahəsində beynəlxalq münasibətləri tənzimləyən və formalaşmaqda olan prinsip və normaların məcmusunu özündə cəmləşdirən bir sahənin yerini müəyyənləşdirilərkən ən inandırıcı yanaşma, "beynəlxalq enerji münasibətlərinin tənzimlənməsi dövlətlərarası əməkdaşlığın hərtərəfli sahəsidir" yanaşması kimi görünür. Bu sahədə ortaya çıxan müqavilə norma və prinsiplərini ifadə etmək üçün "beynəlxalq enerji hüququ" termini istifadə edilə bilər [8, s.3-5].

Beynəlxalq enerji hüququ elmi ədəbiyyatda enerji sahəsində öz subyektləri arasında münasibətləri tənzimləyən prinsiplər və normalar sistemi olan müasir beynəlxalq hüququn bir qolu kimi müəyyən edilmişdir [2, s.939]. Beynəlxalq enerji hüququnun tənzimlənmə predmeti enerji sahəsində beynəlxalq münasibətlərdir. Artıq qeyd etdiyimiz kimi, beynəlxalq enerji hüququnun predmeti beynəlxalq hüquq subyektlərinin enerji sahəsində münasibətləridir. Beynəlxalq hüququn sahəsi olmasını vurğulamaq üçün meyarlardan biri də prinsiplərin olmasıdır. Beynəlxalq hüququn əsas prinsiplərinin tərkibinə və məzmununa gəlincə, bu istiqamətdə kifayət qədər geniş hüquqi ədəbiyyat mövcuddur. Beynəlxalq hüququn əsas prinsipləri ən yüksək hüquqi qüvvəyə malik ümumiləşdirilmiş qaydalar [6, s.173].

Beynəlxalq hüququn əsas prinsipləri beynəlxalq münasibətlərin ən vacib, həyati baxımdan əhəmiyyətli məsələlərinə aid beynəlxalq hüquq subyektlərinin ümumi qəbul edilmiş davranış normalarının cəmləşdirilmiş ifadəsidir. Bunlar beynəlxalq hüququn əsas məzmununu, dövlətlərin və bütövlükdə beynəlxalq birliyin əsas maraqlarını əks etdirir, beynəlxalq tənzimləmə sistemində sistem yaranan əlaqə kimi xidmət edirlər.

Beynəlxalq hüququn əsas prinsiplərinə aşağıdakı prinsiplər daxildir: güc tətbiq etməmək və ya güc tətbiq etməklə hədələməmək; beynəlxalq mübahisə-

lərin dinc yolla ilə həlli; dövlətin daxili işlərinə qarışmamaq; əməkdaşlıq; bərabər hüquqlar və xalqların öz müqəddəratını təyin etməsi; dövlətlərin suveren bərabərliyi; dövlətlərin beynəlxalq öhdəlikləri vicdanla yerinə yetirməsi; dövlətin ərazi bütövlüyü; sərhədlərin toxunulmazlığı; insan hüquqlarına və əsas azadlıqlarına hörmət. Bütün bu prinsiplər bir-birinə bağlıdır və yalnız qarşılıqlı fəaliyyət şəraitində öz funksiyalarını yerinə yetirməyə qadirdirlər. Bu prinsiplər ümumdünya tərəfindən qəbul edilmiş adət hüquqi normalar kimi qurulmuş və sonradan BMT Nizamnaməsində, 1970-ci il BMT Nizamnaməsinə uyğun olaraq Dost münasibətləri və əməkdaşlıqla əlaqəli beynəlxalq hüququn əsasları haqqında Bəyannamədə və Avropada Təhlükəsizlik və Əməkdaşlıq Müşavirəsinin Yekun Aktında öz hüquqi təsbitini tapmışdır.

Ümumdünya mahiyyətinə görə beynəlxalq hüququn əsas prinsipləri beynəlxalq enerji hüququnun inkişafına da təsir göstərir. Deməli, bu gün əməkdaşlıq prinsipi yalnız əməkdaşlıq hüququ yox, əməkdaşlıq etmək məcburiyyəti deməkdir. Dövlətlər arasında əməkdaşlıq sahəsi çox fərqli ola bilər. Hal-hazırda enerji sektoru əksər dövlətlərin əməkdaşlıq mövzudur. Bu prinsip dövlətləri global problemlərin həllində əməkdaşlığa məcbur edir. Ərazi bütövlüyü prinsipi yalnız əraziyə (məsələn, qanunsuz tranzit) deyil, həm də resurslara təhdidləri, hücumları qadağan edir.

Prinsip və normaların beynəlxalq hüquqi sistemi beynəlxalq hüququn yalnız ümumi (əsas) prinsiplərini deyil, beynəlxalq hüququn sahələrinin də prinsiplərini əhatə edir.

Avropa Enerji Xartiyası və 2006-cı ildə Sankt-Peterburqda keçirilən G8 Sammitində qəbul edilmiş sənədlərə əsasən, beynəlxalq enerji hüququnun bir sıra prinsiplərinin: enerji bazarlarına effektiv çıxış prinsipi və enerji zəncirinin bütün hissələrində investisiyaların təşviqi prinsipi; enerji ehtiyatlarının istehsalı, çatdırılması və istehlakı üçün bazarların bazarların açıqlığı, şəffaflığı, rəqabətliyi və effektivliyi prinsipi; şəffaf, ədalətli, sabit və səmərəli hüquqi çərçivələrin yaradılması prinsipi; enerji resurslarının hazırlanması və istifadəsi zamanı ekoloji məsuliyyət prinsipi, ekoloji cəhətdən təmiz texnologiyalardan istifadə edilməsi; energetika infrastrukturunun təmin edilməsi prinsipi (energetika sahəsində fəvqəladə halların nəticələrinin aradan qaldırılmasında birgə fəaliyyət).

Beynəlxalq enerji təhlükəsizliyi institutu bir neçə faktora görə görkəmli yer tutmalıdır. İlk öncə, dünya iqtisadiyyatının enerji sektoru istənilən ölkənin milli iqtisadiyyatının bütün sahələrinin həyati fəaliyyətini təmin edir və əsasən onların maliyyə-iqtisadi göstəricilərinin formalaşmasını müəyyənləşdirir. Enerji qaynaqlarından və enerji sektorunun potensialından ən səmərəli şəkildə istifadə bizə sabit iqtisadi artım əldə etməyə və əhalinin həyat keyfiyyətini yüksəltməyə imkan verir.

Bundan başqa, təbii enerji ehtiyatları dünyada qeyri-bərabər paylanmışdır. Karbohidrogen ehtiyatları ilə zəngin olan dövlətlərlə yanaşı, belə ehtiyatların tamamilə yox olduğu dövlətlər də var. Eyni zamanda, əhəmiyyətli neft və qaz

ehtiyatlarına sahib ölkələr, onların inkişafı və istismarı üçün istehsal xərcləri, enerji mənbələrinin keyfiyyəti ilə də fərqlənir.

İstehlakın davamlı artması, karbohidrogen ehtiyatlarının bərpa olunması və bu sənayenin bəzi xüsusiyyətləri enerji bazarında çox gərgin rəqabət vəziyyətini yaradır və dövlətlər arasında hərbi-siyasi münasibətləri gərginləşdirir. Digər bir məsələ ondan ibarətdir ki, beynəlxalq ictimaiyyət hazırda enerji problemlərinin qlobal mahiyyətini və beynəlxalq enerji təhlükəsizliyinin təmin edilməsinin vacibliyini qəbul edir.

Nəhayət, ətraf mühitin qorunması, qlobal iqlim dəyişikliyini təmin etmək, enerji fəaliyyətinin mənfi təsirlərini azaltmaq və davamlı inkişaf üçün müvafiq beynəlxalq hüquqi aktları özündə birləşdirən beynəlxalq enerji təhlükəsizliyi sisteminin formalaşması baş verir.

Beləliklə, beynəlxalq enerji təhlükəsizliyi institutu qlobal miqyasda enerji münaqişələri və fəlakətlərin, təhdidlərin qarşısının alınması və ya vaxtında aradan qaldırılmasına yönəlmiş normalar toplusudur və beynəlxalq enerji hüququnun bir hissəsidir.

Yuxarıda göstərilənlərə əsasən beynəlxalq enerji təhlükəsizliyinin predmeti, obyektı və subyektlərini müəyyənləşdirmək mümkün görünür. Predmet dedikdə, indiki və gələcək nəsillərin dayanıqlı inkişafı üçün beynəlxalq enerji təhlükəsizliyinin təmin edilməsi sahəsində yaranan beynəlxalq hüquq subyektlərinin münasibətləri nəzərdə tutulur. Beynəlxalq enerji təhlükəsizliyinin obyektı enerji sektorudur.

Beynəlxalq enerji təhlükəsizliyinin subyektləri beynəlxalq hüququn tanınmış subyektləridir. Eyni zamanda, beynəlxalq enerji təhlükəsizliyinin predmeti və obyektı nəzərə alınmaqla, subyektləri istehsalçı dövlətlərə, enerji istehlakçısı dövlətlərinə və tranzit dövlətlərə də bölmək olar.

İstinadlar:

1. Вылегжанин А.Н. Международно-правовые основы недропользования: учебное пособие. М., 2007. с.35
2. Международное публичное право: учебник / Отв. ред. К.А. Бекяшев [и др.]. Изд. 5-е. М.: Изд-во «Проспект», 2008. с.939
3. Стубберут Й.А., Аскхейм Л.О., Кокин В.Н. ТЭК Норвегии: состояние и правовое регулирование // Энергетическое право. 2005. № 1. с.20-30
4. Шумилов, В.М. Международное экономическое право. Учебник / В.М. Шумилов. Изд. третье, переработанное и дополненное. М., 2003, с. 264-265
5. David L. Sills. International Encyclopedia of the Social Sciences. Volume 3-4. Macmillan Company, 1968. p.9
6. Eric Suy, Karel Wellens. International Law: Theory and Practice : Essays in Honour of Eric Suy. The Hague: Martinus Nijhoff Publishers, 1998, 809 p.
7. Philipp Karl-Heini. Zur Rolle der Organisation für wirtschaftliche Zusammenarbeit und Entwicklung (OECD) im gesamteuropäischen Integration. FIW. Berichte. Mars. 1993. № 8. s. 7.
8. Talus Kim. Research Handbook on International Energy Law. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2014, 704 p.

9. Vidamar Jure., Bonneville Ruth. Hague Yearbook of International Law. Volume 29, Leiden: Brill-Nijhoff, 2016, 220 p.

10. <https://wol.jw.org/en/wol/d/r1/lp-e/102003735>

МЕЖДУНАРОДНО-ПРАВОВЫЕ ОСНОВЫ СОТРУДНИЧЕСТВА В ОБЕСПЕЧЕНИИ ЭНЕРГЕТИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ

Разим Исаев*

Резюме

К обеспечению международной энергетической безопасности можно подходить с разных сторон. На основе анализа Международного института энергетической безопасности следует подчеркнуть принцип сотрудничества государств в сфере энергетической безопасности. Правовое содержание указанного принципа можно определить как обязанность государств осуществлять свою деятельность в сфере энергетики по устранению, минимизации или немедленному устранению внешних и внутренних угроз на национальном, региональном и международном уровнях в интересах обеспечения международной безопасности. В соответствии с этим принципом любая деятельность государств в сфере энергетики должна оцениваться с точки зрения энергетической безопасности. Также важной задачей в защите ресурсного потенциала планеты и благоприятных экологических условий можно считать обеспечение международной энергетической безопасности. Таким образом, можно отметить развитие области международного энергетического права. Этот процесс требует разработки понятийного аппарата новой отрасли права.

Ключевые слова: энергетическая безопасность, международное сотрудничество, ОПЕК, ОЭСР, Международное энергетическое агентство, Европейская энергетическая хартия.

INTERNATIONAL LEGAL FRAMEWORK FOR COOPERATION IN ENSURING ENERGY SECURITY

Razim Isayev**

Abstract

Ensuring international energy security can be approached from different angles. Based on the analysis of the International Energy Security Institute, the principle of cooperation between states in the field of energy security should be emphasized. The legal content of this principle can be defined as the obligation of states to carry out their activities in the energy sector to eliminate, minimize or immediately eliminate external and internal threats at the national, regional and international levels in the interests of ensuring international security. . In accordance with this principle, any activity of states in the field of energy should be evaluated from the point of view of energy security. Ensuring international energy security can also be considered an important task in protecting the planet's resource potential and favorable environmental conditions. Thus, the development of the field of international energy law can be noted. This process requires the development of the conceptual apparatus of a new branch of law.

Keywords: energy security, international cooperation, OPEC, OECD, International Energy Agency, UN, European Energy Charter.

---

* д.ф.п.п., Кафедра ЮНЕСКО прав человека и информационного права Бакинского государственного университета

** Ph.D in Law, UNESCO Chair of Human Rights and Information Law, Baku State University